

Aan: de lijsttrekkers Tweede Kamerverkiezingen
van 22 november 2006

Datum	Behandeld door	Telefoonnummer
Kenmerk	Onderwerp Investeren in Natuur en Landschap	E-mail

Geachte lijsttrekker,

In Uw verkiezingsprogramma pleit U op diverse plaatsen voor behoud van natuur en landschap. Om Uw pleidooi kracht bij te zetten wil ik een aantal maatregelen onder Uw aandacht brengen die mijns inziens in de komende jaren genomen moeten worden voor een mooi landschap en een levensvatbare natuur. Ik wil U vragen U in te spannen om deze deel te laten uitmaken van een nieuw Regeerakkoord.

In het vervolg van deze brief zal ik eerst een korte schets geven van de oorzaken van de teloorgang van natuur en landschap en de maatregelen die mede door Uw kabinetten in het verleden zijn genomen. Voor meer informatie verwijs ik U naar ons rapport Investeren in Landschap dat ik ter kennisname bijvoeg.

De teloorgang van natuur en landschap

In de 20e eeuw zijn natuur en landschap in Nederland fors achteruitgegaan. In omvang en in kwaliteit. Belangrijke oorzaken achter deze achteruitgang zijn wegeaanleg, verstedelijking en ruilverkavelingen geweest. Deze hebben versnippering in de hand gewerkt. Ook is de herkenbaarheid van onze landschappen afgenomen. Circa 15% van het Nederlandse oppervlak is inmiddels verstedelijkt. Nederland verstedelijkt bovendien naar verhouding snel. In de periode 1990-2000 groeide de oppervlakte bebouwd gebied en infrastructuur met bijna 25% terwijl dat in Europa gemiddeld 6% was. Daarbij komt dat anno 2006 zich een transitie over het landelijk gebied voltrekt: veel landbouwbedrijven beëindigen, verbreden of zetten hun activiteiten voort op grotere en intensievere schaal. Andere landbouwgerelateerde sectoren winnen aan economisch belang. Dit alles doet het aanzien van ons cultuurlandschap snel veranderen.

De Ecologische Hoofdstructuur

Als antwoord op de versnippering introduceerde het Rijk in het Natuurbeleidsplan van 1990 het concept van de Ecologische Hoofdstructuur. Dit netwerk van natuurgebieden, voor iedereen toegankelijk, moet in 2018 circa 730.000 ha groot zijn. De EHS wordt via drie sporen gerealiseerd. De overheid koopt grond op en richt deze in tot natuur en particulieren vormen landbouwgrond om naar natuur of beheren hun grond op natuurvriendelijke wijze.

Op dit moment stopt de voortgang in de aanleg van de EHS en bestaat het reële gevaar dat de voorgenomen voltooiingsdatum 2018 niet wordt gerealiseerd. Deze vertraging is met name een probleem omdat de verstedelijking en infrastructurele bouwactiviteiten onverminderd doorgaan. Door de vertraging neemt de druk op de grond toe alsook de jaarlijkse hectaretaakstellingen om de opgelopen achterstanden in te lopen.

De Algemene Rekenkamer concludeert in een recent verschenen rapport:

“Hoewel de ecologische hoofdstructuur een goed beleidsinstrument is om de biodiversiteit te beschermen, moet er nog veel gebeuren om in 2018 in Nederland een samenhangend netwerk van natuurgebieden te realiseren. Van de beoogde uitbreiding van de EHS op het land is na ruim 15 jaar 38% gereed. Als de overheid een uitbreiding van 275.000 ha EHS in 2018 wil halen, zal het tempo de komende jaren omhoog moeten. Vooral de inrichting van nieuwe EHS gebieden en de realisatie van nieuwe natuur via particuliere natuuraanleg lopen achter. Verder is in veel gebieden de kwaliteit van het milieu nog niet goed genoeg.”

Er zijn meerderde oorzaken voor de achterstand in de aanleg. Allereerst ontbreekt vaak een heldere planologische bescherming: de begrensde EHS is dikwijls niet opgenomen in gemeentelijke beschermingsplannen. In de tweede plaats zijn de eenvoudige gebieden gekocht en staan nu de moeilijke gebieden op stapel. Daarbij komt dat grondaankopen zijn gebaseerd op vrijwilligheid. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld grote infrastructurele werken waar gronden worden onteigend. Tenslotte is er veel minder animo voor particuliere natuuraanleg dan door dit kabinet werd verwacht. De afgelopen jaren is een duidelijke groei in particuliere natuuraanleg op gang gebracht maar voldoende aankopen blijven onmisbaar om het tempo er in te houden.

Maken we de balans op dan zijn nu concrete maatregelen nodig om de EHS te stimuleren. Aanvullend op het particulier initiatief zal de overheid actief grond moeten kopen. Ook zal de planologische bescherming van de EHS duidelijk in bestemmingsplannen moeten worden opgenomen. De EHS en de voltooiing daarvan in 2018 staan al kabinetten lang niet ter discussie. Nu keert de wal het schip: omdat er grote eensgezindheid bestaat over de EHS, zijn we geneigd de ogen te sluiten voor de werkelijkheid en te denken dat de EHS er vanzelf wel komt.

De Nationale Landschappen

Vijftien jaar na de introductie van de EHS zijn in Uw regeringsperiode in de Nota Ruimte 20 Nationale Landschappen aangewezen, als antwoord op de teloorgang van waardevolle cultuurlandschappen. De 20 Nationale Landschappen bieden in beginsel een goede basis voor behoud en ontwikkeling van onze Nederlandse cultuurlandschappen. Met elkaar vormen deze gebieden echter 1/5e deel van Nederland. Zo'n enorme omvang lijkt fantastisch maar herbergt een te grote vrijblijvendheid in zich voor die landschappen die je daadwerkelijk wilt behouden.

Hier valt te leren van de beschermde stads- en dorpsgezichten die krachtens de Monumentenwet worden aangewezen. Inmiddels zijn 366 beschermde stads- en dorpsgezichten aangewezen en zijn nog 40 gezichten in aanwijzing. Parallel aan een lijst met beschermde stads- en dorpsgezichten zou een lijst met beschermde landschappen duidelijk moeten maken welke gebieden binnen de Nationale Landschappen vragen om ontwikkeling en welke gebieden om nadere bescherming door behoud en inpassing. Met de aangepaste Natuurbeschermingswet kunnen de provincies nu beschermde landschapsgezichten aanwijzen. De Natuurbeschermingswet zou dus eigenlijk moeten worden omgedoopt in Natuur- en Landschapsbeschermingswet. Op dit moment zijn nog geen beschermde landschapsgezichten aangewezen ook omdat provincies nog onvoldoende bekend zijn met het instrument.

Tenslotte zal voor het welslagen van de Nationale Landschappen ook meer financiële ruimte moeten komen. Voor de komende Regeerperiode is in totaal een bedrag van ca. EUR 250 miljoen per jaar nodig. Dit bedrag is berekend op basis van investerings- en beheerplannen voor de desbetreffende gebieden.

Natuur- en landschap in een nieuw Regeerakkoord.

Samenvattend luiden de te nemen maatregelen voor natuur- en landschap als volgt:

- koop actief gronden aan voor de EHS, in aanvulling op het particulier initiatief;
- zorg voor een heldere planologische doorwerking van de begrensde EHS en Nationale Landschappen in gemeentelijke bestemmingsplannen;
- stimuleer binnen de Nationale Landschappen het aanwijzen van beschermde landschappen;
- bied voldoende financiële ruimte voor de Nationale landschappen. Jaarlijks is een bedrag nodig van ca. EUR 250 miljoen.

Ik wil U gaarne vragen om U, naast de andere prioriteiten die Uw aandacht hebben, in te willen zetten om deze 'groene maatregelen' een plek te geven in een nieuw Regeerakkoord. Opdat Nederland mooi blijft.

Professor mr. Pieter van Vollenhoven
Voorzitter Nationaal Groenfonds en Nationaal Restauratiefonds